

Публічні доходи та публічні видатки

There is no such a thing as public
money, there is only taxpayer's
money

Margaret Thatcher, 1983

Функціонування публічних фінансів передбачає два тісно пов'язаних процеси:

- мобілізацію фінансових ресурсів у розпорядження держави та місцевого самоврядування (публічні доходи);
- використання акумульованих коштів на різноманітні публічні потреби (публічні видатки).

Способи мобілізації публічних доходів

- 1) оподаткування;
- 2) позики;
- 3) упровадження додаткових грошей (емісія).

Бюджетна класифікація –

єдине систематизоване згрупування доходів, видатків та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Мета застосування бюджетної класифікації

- здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної та місцевої влади;
- проведення необхідного аналізу в розрізі різних категорій доходів і видатків;
- забезпечення загальнодержавної та міжнародної порівнянності бюджетних показників.

Складові частини бюджетної класифікації

- Класифікація доходів бюджету
- Класифікація видатків бюджету
- Класифікація фінансування бюджету
- Класифікація боргу

Класифікація доходів бюджету

1. **Податкові надходження** - обов'язкові, безповоротні платежі в бюджет, а також штрафи і пеня за порушення податкового зобов'язання:

- податки на доходи, на прибуток, на збільшення ринкової вартості;
- податки на власність;
- внутрішні податки на товари та послуги;
- податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції;
- інші податки.

2. **Неподаткові надходження** - це добровільні компенсаційні платежі, а також штрафи і пеня, не пов'язані з податковим законодавством:

- доходи від власності та підприємницької діяльності;
- адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу;
- надходження від штрафів та фінансових санкцій;
- інші неподаткові надходження.

3. **Доходи від операцій з капіталом** - надходження від продажу основного капіталу, державних запасів товарів, землі і нематеріальних активів.

4. **Трансферти** - безповоротні платежі, одержані від інших рівнів

Поняття податку та збору згідно з Податковим кодексом

Податок – обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу

Збір (плата, внесок) - обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Класифікація податків

- за формою оподаткування: прями і непрямі;
- за економічним змістом об'єкта оподаткування: податки на доходи, податки на майно, податки на споживання;
- залежно від рівня державних структур, які їх встановлюють: загальнодержавні і місцеві.

Загальнодержавні податки

1. податок на прибуток підприємств;
2. податок на доходи фізичних осіб;
3. податок на додану вартість;
4. акцизний податок;
5. екологічний податок;
6. рентна плата;
7. МИТО.

Місцеві податки і збори

Місцеві податки

- податок на майно (плата за землю, податок на нерухоме майно, транспортний податок);
- єдиний податок.

Місцеві збори

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Сутність державного кредиту

Державний кредит – це відносини між державою та іншими економічними суб'єктами з приводу мобілізації додаткових грошових коштів на умовах добровільності, платності, строковості, в яких держава виступає як позичальник або гарант.

ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ

Внутрішній

1. Державні позики (основна форма державного кредиту).
2. Ощадна справа.
3. Запозичення коштів загальнодержавного позичкового фонду.
4. Казначейські позики.
5. Гарантовані позики

Зовнішній

1. Державні зовнішні позики.
2. Позики міжнародних фінансових органів.
3. Міжурядові позики, банківські кредити держави.

Державні позики

За правовим оформленням:

- державні позики, що забезпечені випуском цінних паперів;
- державні позики, що надаються на підставі угод.

ДЕРЖАВНІ ПОЗИКИ

Передумови випуску державних позик

Наявність кредиторів, у яких є тимчасово вільні кошти;
Довіра кредиторів до держави;
Заінтересованість кредиторів у наданні позик державі;
Можливість держави своєчасно і повністю повернути борг

Джерела погашення

Доходи від інвестування позичених коштів у високоефективні проекти;
Додаткові надходження від податків;
Економія коштів від зменшення видатків;
Емісія грошей;
Залучення нових позик

Цінні папери (облігації ОВДП);
Інші зобов'язання у грошовій формі, гарантовані Урядом України (зобов'язання державної скарбниці України);
Отримані Урядом кредити

Короткострокові (до 1 року);
Середньострокові (1—5 років);
Довгострокові (5 і більше років)

Забезпечення державних ПОЗИК

Облігація – середньо або довгострокове боргове зобов'язання держави, за яким у встановлені терміни повертається кредиторам борг і виплачується дохід у формі процента, виграшу або шляхом оплати купонів.

Казначейське зобов'язання (вексель) – короткострокове боргове зобов'язання на покриття бюджетного дефіциту

Класифікація державних позик

За суб'єктами позичкових відносин:

- позики, що розміщуються Центральними органами управління;
- позики, що розміщуються місцевим органами управління.

За місцем розміщення:

- внутрішні
- зовнішні

За строком залучення коштів:

- короткострокові
- середньострокові
- довгострокові

Класифікація державних позик

За ознакою забезпеченості боргових зобов'язань:

- закладні
- беззакладні

За формою виплати доходів:

- процентні
- виграшні
- безпроцентні (цільові)

За методом визначення доходу:

- зобов'язання з твердим доходом
- зобов'язання з плаваючим доходом

Публічні видатки

сума коштів, що витрачається з централізованого, децентралізованих фондів, та фондів цільового призначення, для забезпечення фінансування державної діяльності, виконання державою взятих на себе зобов'язань, забезпечення суспільних благ і соціальних гарантій;

їх розподіл здійснюється за цільовим, галузевим і територіальним призначенням.

- *Публічні видатки* - це економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом фонду грошових коштів держави і їх використанням за цільовим призначенням.
- Регулювання суспільних видатків відбувається на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівні.

Різноманітність публічних видатків обумовлена низкою факторів

- природою і функціями держави
- рівнем соціально-економічного розвитку країни
- адміністративно-територіальним устроєм держави
- формами надання бюджетних коштів тощо.

Групи публічних видатків

- *Державне споживання* – це видатки на утримання державного апарату – законодавчого, виконавчого, судового та армії. Формування доходів бюджету в цій частині є платою з боку суспільства державі за послуги, що надаються нею у сфері управління країною та забезпечення її обороноздатності й правопорядку.
- *Бюджетне фінансування* юридичних і фізичних осіб відображає процес перерозподілу доходів у суспільстві, і відображається у формуванні вторинних, іноді первинних доходів юридичних і фізичних осіб.

Воно може мати прямий і опосередкований характер.

- ✓ Прямий характер має формування доходів конкретних отримувачів бюджетних асигнувань – розпорядників бюджетних коштів,
- ✓ опосередкований характер – споживачів суспільних благ, які забезпечуються за рахунок бюджету.

Класифікація бюджетних видатків

1. **Функціональна** - за функціями, з виконанням яких пов'язані видатки.
2. **Економічна** - за економічною характеристикою операцій.
3. **Відомча** - визначає перелік головних розпорядників бюджетних коштів.
4. **Програмна** - розподіл бюджетних призначень за бюджетними програмами

Зв'язок функцій держави та публічних видатків

<i>Функції держави</i>	<i>Публічні видатки</i>
Управлінська	державне управління; судова влада і прокуратура; правоохоронні органи і служба безпеки; фінансові і митні органи; міжнародні відносини
Оборонна	національна оборона (фінансування витрат Міністерства оборони, Національної гвардії, Прикордонних військ, Штабу цивільної оборони, навчальних організацій Товариства сприяння обороні України та ін.)
Соціальна	соціальний захист і соціальне забезпечення населення (витрати на індексацію доходів і заробітної плати працівників закладів та установ, що фінансуються з бюджету; виплати компенсацій населенню на дітей; пенсії та виплати компенсацій військовослужбовцям і членам їхніх сімей; кошти на охорону материнства і дитинства; допомога малозабезпеченим верствам населення); соціальна сфера (освіта; підготовка кадрів; культура; мистецтво; засоби масової інформації; охорона здоров'я; молодіжні програми; фізична культура і спорт)
Економічна	економічна діяльність держави (капітальні вкладення; фінансування реконструкції підприємств; нарощування виробництва споживчих товарів і продукції виробничого призначення тощо); фундаментальні наукові дослідження

Функціональна класифікація видатків

Код	Найменування
0100	<i>Загальнодержавні функції</i>
0200	<i>Оборона</i>
0300	<i>Громадський порядок, безпека та судова влада</i>
0400	<i>Економічна діяльність</i>
0500	<i>Охорона навколишнього природного середовища</i>
0600	<i>Житлово-комунальне господарство</i>
0700	<i>Охорона здоров'я</i>
0800	<i>Духовний та фізичний розвиток</i>
0900	<i>Освіта</i>
1000	<i>Соціальний захист та соціальне забезпечення</i>

Деталізація кодів функціональної класифікації на прикладі галузі “Освіта”

0900	Освіта
0910	Дошкільна освіта
0920	Загальна середня освіта
0921	Загальноосвітні навчальні заклади
0922	Загальноосвітні спеціалізовані та спеціальні школи-інтернати
0923	Позицію виключено
0930	Професійно-технічна освіта
0940	Вища освіта
0941	Вищі навчальні заклади I і II рівнів акредитації
0942	Вищі навчальні заклади III і IV рівнів акредитації
0950	Післядипломна освіта
0960	Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми
0970	Програми матеріального забезпечення навчальних закладів
0980	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері освіти
0990	Інші заклади та заходи у сфері освіти

Деталізація кодів функціональної класифікації на прикладі галузі “Духовний та фізичний розвиток”

0800	Духовний та фізичний розвиток
0810	Фізична культура і спорт
0820	Культура та мистецтво
0821	Театри
0822	Художні колективи, концертні і циркові організації
0823	Кінематографія
0824	Бібліотеки, музеї і виставки
0827	Заповідники
0828	Клубні заклади
0829	Інші заходи і заклади в галузі культури та мистецтва, творчі спілки
0830	Засоби масової інформації
0840	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері духовного та фізичного розвитку
0850	Інша діяльність у сфері духовного та фізичного розвитку та інформації

Економічна класифікація

- **Поточні видатки** - пов'язані із наданням бюджетних коштів юридичним і фізичним особам з метою покриття їх поточних потреб. До цих затрат відносять: закупівлю товарів і послуг, необхідних для утримання економічної і соціальної інфраструктури (оплата праці державних службовців, закупівля предметів і матеріалів, необхідних для поточних господарських цілей, оплата транспортних і комунальних послуг та ін.); трансферти населенню (пенсії, стипендії, допомоги, інші виплати); поточні субсидії державним і приватним підприємствам, а також нижчестоящим органам влади; виплату процентів за державним боргом та ін.
- **Видатки розвитку (капітальні)** - це витрати державного і місцевих бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; субсидії та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Деталізація коду економічної класифікації 2000

“Поточні видатки”

2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату
2110	Оплата праці
2111	Заробітна плата
2112	Грошове забезпечення військовослужбовців
2120	Нарахування на оплату праці
2200	Використання товарів і послуг
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
2230	Продукти харчування
2240	Оплата послуг (крім комунальних)
2250	Видатки на відрядження
2260	Видатки та заходи спеціального призначення
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв
2280	Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм
2400	Обслуговування боргових зобов'язань
2410	Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань
2420	Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань
2600	Поточні трансферти
2610	Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
2620	Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів
2630	Поточні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям
2700	Соціальне забезпечення
2710	Виплата пенсій і допомоги
2720	Стипендії
2730	Інші виплати населенню
2800	Інші поточні видатки

Деталізація коду економічної класифікації 3000 “Капітальні видатки”

3100	Придбання основного капіталу
3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування
3120	Капітальне будівництво (придбання)
3121	Капітальне будівництво (придбання) житла
3122	Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів
3130	Капітальний ремонт
3131	Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)
3132	Капітальний ремонт інших об'єктів
3140	Реконструкція та реставрація
3141	Реконструкція житлового фонду (приміщень)
3142	Реконструкція та реставрація інших об'єктів
3143	Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури
3150	Створення державних запасів і резервів
3160	Придбання землі та нематеріальних активів
3200	Капітальні трансферти
3210	Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
3220	Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів
3230	Капітальні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям
3240	Капітальні трансферти населенню
9000	Нерозподілені видатки

Відомча класифікація видатків

Відомча класифікація видатків - відображає розподіл бюджетних призначень по головних розпорядниках коштів бюджетів – відповідне міністерство, державний комітет, державне відомство або іншу юридичну особу, якій надаються асигнування з бюджету.

На її підставі Державне казначейство України та місцеві фінансові органи ведуть реєстр усіх розпорядників коштів.

Таке групування витрат дає змогу забезпечити конкретно-адресний фінансовий контроль за використанням бюджетних ресурсів.

Програмна класифікація видатків - розподіл бюджетних призначень за бюджетними програмами, які є систематизованим переліком заходів, спрямованих на досягнення загальної мети та їх виконання.

Структура кодування програмної класифікації видатків державного бюджету

1	2	3	4	Пояснення
XXX	X	XX	X	
XXX	0	00	0	Головний розпорядник (код відомчої класифікації видатків та кредитування державного бюджету)
XXX	X	00	0	Відповідальний виконавець бюджетних програм у системі головного розпорядника:
XXX	1	00	0	<i>якщо головний розпорядник є відповідальним виконавцем бюджетної програми, виконання якої забезпечується його апаратом, четвертим знаком коду визначається цифра "1", щодо всіх інших відповідальних виконавців бюджетних програм використовуються цифри від "2" до "9"</i>
XXX	X	XX	0	бюджетна програма в межах одного відповідального виконавця бюджетної програми:
XXX	X	01	0	<i>якщо бюджетна програма пов'язана з функціонуванням апаратів органів державної влади (в основному це коди діючої функціональної класифікації розділу "Державне управління"), п'ятий та шостий знаки коду визначаються цифрами "01", всі інші бюджетні програми - "02", "03", "04" і далі в межах одного відповідального виконавця бюджетної програми</i>
XXX	X	6X	0	<i>для відстеження усіх бюджетних програм на реалізацію інвестиційних програм (проектів), що реалізуються за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "6"</i>
XXX	X	7X	0	<i>для відстеження усіх бюджетних програм, видатки або кредитування за якими здійснюється за рахунок резервного фонду, п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "7"</i>
XXX	X	8X	0	<i>для відстеження усіх бюджетних програм, що складають капітальні вкладення, п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "8"</i>